

<https://www.doi.org/10.31918/twejer.2141.7>

e-ISSN (2617-0752)

p-ISSN (2617-0744)

شیعره کوردییەکانی (بیخود) لە تەرازووی عەرووزدا

د. هیوا نورالدین عزیز

زانکۆی سەلاحەدین - هەولێر - کۆلیژی پەرەردەیی مەخمور - بەشی زمانی
کوردی

Hiwa.aziz@su.edu.krd

پوخته:

ئەم لیکۆلینەوهیه بە ناوێشانى (شیعرە کوردییەکانى دیوانى بێخود لە تەرازووى عەرووزدا) لە پێشەکی و دوو بەش و ئەنجام پیکدیت. لە بەشی یەكەمدا، نموونەى زیحاف و عیللە و قالبەکیشەکانى دیوانى شاعیر خراونەتەرۆو. لە بەشی دووەمدا، سەرجهمی لەنگییه عەرووزییهکان لە ئاستى دەنگ (زیادەى دەنگ، کەمى دەنگ، سوانى دەنگ و گۆرانی دەنگ)، لە ئاستى دێر و لەتە دێردا دەستنیشانکراون. لە کۆتاییدا لیکۆلینەوهکە بە چەند ئەنجامیک گەیشتووه کە بە شیوهى خال خراونەتەرۆو.

شيعره كوردییه‌کانی (بیخود) له تەرازووی عەرووزدا

پیشەکی:

عەرووز زانستیکە بەهۆیەوه دەتوانین شیعری کیشدار و بێ گرفت له شیعری له‌نگ جیا بکه‌ینه‌وه، شاعیرانی کلاسیک شارەزایی باشیان له‌و زانستەدا هەبووه، بە‌لام له‌گەڵ ئەوەشدا کەم و زۆر له‌نگی عەرووزی له شیعره‌کانیاندا ههیه.

ناوێشانی لیکۆلینه‌وه:

بریتییه له (شيعره كوردییه‌کانی بیخود له تەرازووی عەرووزدا) ئەم لیکۆلینه‌وه هه‌ول‌ده‌دات سه‌رجه‌می له‌نگییه عەرووزییه‌کان له شیعره كوردییه‌کانی بیخوددا ده‌ستنی‌شان‌بکات، بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش له‌نگییه‌کان له ئاستی ده‌نگ و دێر و له‌ته دێردا جیا‌کراونه‌ته‌وه، هه‌ر دێرێک ئە‌گه‌ر هه‌ر دوو له‌ته‌که‌ی حا‌له‌تیک‌ی له‌نگی تێدا‌بێت حیسابی له‌نگی ته‌واوی بۆ کراوه، بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ش به‌راوردی هه‌ر دوو چاپی دیوانه‌که‌ی کراوه.

پلانی لیکۆلینه‌وه:

ئەم لیکۆلینه‌وه‌یه له پیشه‌کی و دوو به‌ش و ئە‌نجام پیک‌دیت. له به‌شی یه‌که‌مدا، زیحاف و عی‌لله و نموونه‌ی قا‌لبه‌کیشه‌کانی دیوانی شاعیر خراونه‌ته‌پ‌وو. له به‌شی دووه‌مدا، له‌نگییه عەرووزییه‌کان له شیعره كوردییه‌کانی (بیخود)دا له ئاستی ده‌نگ و دێر و له‌ته دێردا خراونه‌ته‌پ‌وو.

سنووری لیکۆلینه‌وه:

شيعره كوردییه‌کانی دیوانی (بیخود)ی شاعیره.

پښتاني ليکوالينه وه:

ئهم ليکوالينه وه په پړه وي پښتاني رهځنه شيکاري کردوه به و پښه که کاري ليکوالينه وه که شيکارکردني شيعره کوردیيه کانه له پروي کيشه وه بؤ درخستني له نځيه کان.

ثامانجي ليکوالينه وه:

درخستن و راستکردنه وه شيعره کوردیيه کاني ديواني شاعيره که له پروي عهروزييه له نځن.

گرفتي ليکوالينه وه:

دهستنه که وتني دهستنووسي ديواني شاعير بو.

به شي يه که م:

زيحاف و عيله و نمونه ي قالبه کيشه کاني ديواني بيخود

ته وهره ي يه که م: زيحاف و عيله ي شيعره عهروزييه کاني بيخود

زيحاف و عيله کان کومه ليک گورانکارين و دهچنه سر ته فعيله عهروزييه کان و شيوه ي تازه يان ليدروسته که ن، کار له پيتمی قالبه کيشه کان ده که ن.

زيحافه کان: کومه ليک گورانکارين، دهچننه سر ته فعيله عهروزييه کان، تايه تن به سه به ب يان ((گورانکي پښه کانه و تايه ته به دوهم پتي سه به ب جا سه به به که سووک بيت يان گران)) (يادگار په سول، ۲۰۱۱: ۳۰). له شيعره کاني بيخود ته نيا دوو زيحافي تاکی هه يه، ئه وانيش (خه بن و که ف) ن.

خه‌بن: بریتییە له ((لابردنی پیتی نه‌بزیوی دووهم له‌پیدا ... له سه‌به‌بی سووکدا)) (نووری فارس، ۲۰۰۴: ۱۶۵). بۆ نموونه: خه‌بن ← فاعلاتن ← فاعلاتن

که‌ف: ((فریدانی هه‌وته‌م پیتی وه‌ستاوی ته‌فعلیه له سه‌به‌بدا)) (نووری فارس، ۲۰۰۴: ۳۱۱). بۆ نموونه: که‌ف ← مفاعیلن ← مفاعیلن

عیلله‌کان: کۆمه‌لیک گۆرانکارین ده‌چنه‌سه‌ر سه‌به‌ب و وه‌ته‌د، عیلله‌ی شیعره‌کانی بیخود ئه‌مانه‌ن: هه‌زف: ((فریدانی سه‌به‌بی سووک له کۆتایی پیندا)) (هه‌زیز گه‌ردی، ۱۹۹۹: ۱۲۷).

هه‌زف ← فاعلاتن ← فاعلا ← فاعلن

قه‌سر: ((فریدانی پیتی وه‌ستاوی سه‌به‌بی خه‌فیف و وه‌ستانی بزواوه‌که‌ی وه‌ک نوون له مفاعیلن)) (ئه‌حمه‌د هه‌ردی، ۲۰۰۹: ۸۵).

قه‌سر ← مفاعیلن ← مفاعیلن ← فاعلن

سه‌لم: ئه‌م گۆرانه‌ عه‌رووزیه له عه‌رووزی کوردیدا جیاوازه له‌گه‌ڵ سه‌لمی عه‌ره‌بی، له کوردیدا بریتییە له ((هه‌زف و قه‌تعه‌ ده‌چینه‌سه‌ر فاعلاتن و ده‌بیته‌ فع لن)) (هیوا نورالدین، ۲۰۱۶: ۳۰). سه‌لم ← فاعلاتن ← فاعلن ← فع لن

عیلله‌ی زیادکردن: له شیعرێ کلاسیکی کوردیدا سی جۆر عیلله‌ی زیادکردن هه‌ن، به‌لام له شیعره‌کانی بیخودا ته‌نیا یه‌ک جۆر به‌رچاوده‌که‌وێت.

تهسبیغ: بریتییه له ((زیادکردنی پیتیکی وهستاو بۆ سه به بی سووکی کوتایی)) (نوری فارس همه خان، ۲۰۰۴: ۳۳۵). تهسبیغ ← فعولن ← فعولان

عیلله ی زیحافانه: ((خه رب: دوو گوپانه و بریتییه له (خه رم و كه ف)))
(عزیز گه ردی، ۱۹۹۹: ۱۳۰). خه رب ← مفاعیلن ← فاعیل ← مفعول

جگه له و زیحاف و عیللانه ی له عهرووزی کوردیدا به کارهاتوون، له شیعه رهکانی بیخوددا چهند زیحاف و عیلله یه ک به کارهاتوون که تاییه تن به شیعی کلاسیکی فارسی و له کوردیدا زۆر به دهگمه ن نه بیته به کارنه هاتوون. ئهوانیش ئه مانه ن:

هه تم: بریتییه له (حه زف + قه سر) دهچیته سه ر (مفاعیلن) و ده بیته (مفاع) ئه ویش ده بیته (فعول) (عزیز گه ردی، ۲۰۱۶: ۲۰۳).

جه ب: بریتییه له فریدانی دوو سه به به سووکه که ی کوتایی (مفاعیلن) و ده یكات به (مفا - فعل) و دهگۆر دیته وه به (فعول).

به تر: بریتییه له (جه ب + خه رم) دهچیته سه ر (مفاعیلن) ده یكات به (فا) ئه ویش دهگۆر دیته وه به (فع).

ذل: بریتییه له (خه رم + هه تم) دهچیته سه ر (مفاعیلن) ده یكات به (فاع) (حسین مدرس، ۱۳۸۲هـ: ۳۲۷-۳۳۱).

ته وه ره ی دو وه م:

نمونه ی کیش و قالبه کیشهکانی دیوانی بیخود

له دیوانی بیخوددا حەوت جۆر کیش له (بیست و سی) قالبی
جیاوازا بەکارهاتوو، بەم شیوهی خوارهوه:

کیشی هه‌زه‌ج: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

له کیشی هه‌زه‌جا (دوانزه) قالب بەکارهاتوون، ئەوانیش ئەمانه‌ی
خواره‌وه‌ن:

هه‌زه‌جی هه‌شتی ئەخره‌ب: مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

ئە‌ی ساحه‌تی سه‌د چه‌ننه‌ت ده‌شتی عه‌ره‌بوستان

نادهم به هه‌زار گولشه‌ن یه‌ک خاری موغیلانت (دیوان: ٢٩).

هه‌زه‌جی هه‌شتی موسه‌به‌غ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

له ئیکسیری نیگاهت مشته خاکی من نه‌که‌ی مه‌حرووم

که بۆ په‌مزیکی چاوت بی سه‌ر و سامانه‌که‌ی خۆت هات (دیوان: ٢٦).

هه‌زه‌جی هه‌شتی ته‌واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

هه‌تا که‌ی هه‌ر خه‌ریکی مه‌حوی ساداتی که ناترسی

له قه‌هری هه‌یده‌ر و کوورده‌ی دلی زه‌هرایی پیغه‌مبه‌ر (دیوان: ٤٣).

هه‌زه‌جی هه‌شتی ئەخره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول مفاعیل
مفاعیل فاعولن

عومریکه له کونجی قه‌فه‌زی فیرقه‌تی گولدا

وه‌ک بولبولی دل خه‌سته غه‌زهل خوانی کووه‌یتم (دیوان: ٤٩).

هه زهجي هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه قسوور: مفعول مفاعیل
مفاعیل فاعیلان

ئو شوخه که چه فیهی له سه ر و گهر دنی ئالان

پیشهیی دلّی عوششاقی به پیشووی رهشی پچران (دیوان: ۶۰).

هه زهجي هه شتی ئه خره بی ئه زهل: مفعول مفاعیل مفاعیلان فاع

بیخود ئه تهوئی قه سری قه ناعه ت بی جیّت

پازی به به وهی که وا خودا داویه پیّت (دیوان: ۱۳۰).

هه زهجي هه شتی ئه خره بی مه قبووزی ئه بته ر: مفعول مفاعیل مفاعیلان

فع

یاره بی به جاهی جامی ساقی که وسه ر

یاره بی به توبای قه د و بالای دولبه ر (دیوان: ۱۳۱).

هه زهجي هه شتی ئه خره بی ئه هته م: مفعول مفاعیل مفاعیلان فاعیلان

سید نه سه بی له نه سلی زه هراییی به توول

یه عنی نه ته وهی عه لی فوحوولی ئیبینی فو حوول (دیوان: ۱۳۱).

هه زهجي هه شتی ئه خره بی ئه بته ر: مفعول مفاعیل مفاعیلان

بیخود شه وه که ی هه تا بلیی تاریکه

پیگه ش به خودا دریژ و زور باریکه (دیوان: ۱۳۵).

هه زهجي هه شتي ئه خره بي مه جبووب: مفعول مفاعيلن مفاعيلن فعل

سه ندت له ده سم خودا هه چي مولكي منه

دات به و تهره سه ي كه وا نه پياوه و نه ژنه (ديوان: ۱۳۵).

هه زهجي شه شي مه قسوور: مفاعيلن مفاعيلن فعولان

ئه كا ده فعي هه زار تاو لهرز و تيفوس

كنينيكي جنيوي تالي (خورشيد) (ديوان: ۴۱).

هه زهجي شه شي مه حزووف: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

بحمدالله دلي ده ريايه (خادم)

خه يالي گه وهه ري يه كتايه (خادم) (ديوان: ۵۱).

كيشي موجته س: مستفع لن فاعلاتن فاعلاتن

له كيشي موجته سدا (سي) قالب به كارها تون، ئه وانيش:

موجته سي هه شتي مه خبوون: مفاع لن فاعلاتن مفاع لن فعلاتن

ئه يا ره فiqم شه فiqم ره ريمي رازي نيهانم

ئه ديبي فيكري هه قيقم نه ديمي پوحي ره وانم (ديوان: ۵۵).

موجته سي هه شتي مه خبووني ئه سلهم: مفاع لن فاعلاتن مفاع لن فع لن

ده ميكه وهك ژني سك پر زه مانه يي به د خوو

به خوینی سهیید و شیخ و مه لا ئەکا بیژوو (دیوان: ۷۰).

موجتەسی هەشتی مەخبوونی مەحزووف: مفاع لن فعلاتن مفاع لن
فعلن

دەمیکە دوختەرە لەم خەستەخانە کاوڵە

دەمیکە شەربەتی مردن ئەدا بە جام و سەبوو (دیوان: ۷۰).

کیشی موزاریع: مفاعیلن فاع لاتن مفاعیلن

لە کیشی موزاریعدا تەنیا (دوو) قالب بەکارهاتوون، ئەوانیش:

موزاریعی هەشتی ئەخرەبی مەکفووفی مەحزووف: مفعول فاع لات
مفاعیل فاع لن

بەربووکی نەوبەهارە بە ئەنواعی ڕەنگ و بۆ

ئارایشی کچانی گولۆکی زەمین ئەکا (دیوان: ۲۳).

موزاریعی هەشتی ئەخرەبی مەکفووفی مەقسوور: مفعول فاع لات
مفاعیل فاع لان

شوگری خودا کە (قادر)ی وشکیل گوشایە غەوس

بۆ خونچەیی دلی من و تو بای سەبایە غەوس (دیوان: ۳۰).

کیشی ڕەمەل: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

کیشی ږمه‌ل له دیوانی شاعیردا ته‌نیا (سی) قالبی به‌کاره‌اتووه،
ټوانیش:

ږمه‌لی هه‌شتی مه‌حزوف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

تیکه‌لی دنیای دهنی عه‌قل و دیرایه‌ت ون ټه‌کا

سه‌یری مه‌لها سینه‌مای چاکه و عینایه‌ت ون ټه‌کا (دیوان: ۳۹).

ږمه‌لی هه‌شتی مه‌قسوور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

وه‌ک که‌سی لای دا له ږی چو‌لی بیابان وامنیش

نه‌فسی به‌د پی‌م ته‌ی ټه‌کا ټه‌م هه‌رد و ټه‌و هه‌ردی گوناح (دیوان: ۳۳).

ږمه‌لی شه‌شی مه‌حزوف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

ټاخ له ده‌س دونیایی دون و بی وه‌فا

داد له ده‌س گه‌ردوون و چه‌رخی که‌چه‌روی (دیوان: ۱۱۴).

کیشی ږه‌ج‌ن: مستفعلن مستفعلن مستفعلن: له کیشی ږه‌ج‌ن‌دا ته‌نیا
(یه‌ک) قالب به‌کاره‌اتووه، ټویش:

ږه‌ج‌زی هه‌شتی مه‌خبوون: مفاع‌لن مفاع‌لن مفاع‌لن

فیدایی دولبه‌ری ټه‌بم که‌عیبی دل ږوبایی یه

غولامی سه‌روه‌ری ټه‌بم که‌فه‌خری پادشایی یه (دیوان: ۱۷).

کیشی خه‌فیف: فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن

له کیشی خه فیدا ته نیا (یهک) قالب به کارهاتووه، ئه ویش:

خه فیدی شه شی مه خبوونی مه حزووف: فاعلاتن مفاعن فعلن

ئه ی به مال و به سه ر فیدای وه ته ن

وهی وه کوو کاکی خو ت برای وه ته ن (یوان: ۶۷).

کیشی کامیل: متفاعن متفاعن متفاعن

ئه م کیشه له کیشه ده گمه ن و که م به کارهاتووه کانی شیعی
کلاسیکی کوردیی، له دیوانی بیخودا ته نیا (یهک) قالبی به کارهاتووه،
ئه ویش:

کامیلی هه شتی ته و او: متفاعن متفاعن متفاعن

ئه مه بو ی نه سیمی به هاره یا خه به ری سرووشی هه واییه

ده می رۆح به خشی نیگاره یا نه فه سی مه سیحی سه ماییه (دیوان: ۹۶).

به شی دووهم: له نگیه عه رووزیه کان

ته وه ره ی یه که م: له ئاستی ده نگدا

زیاده ی ده نگ:

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه قسوور: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان

بو ئیمه یه عنی جامی دوو گیتی نمایه غه وس (دیوان: ۳۰).

(دوو) برګه‌یه‌کی دريژۀ و له‌نگه‌چونکه به‌رانبه‌ر ته‌فعلیه‌ی (مفاعیل) ده‌وستیت.

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول فاع لات مفاعیل فاع لن

ئیعجازی ئه‌و بوو (ساریه) بیستی قسه‌ی عومه‌ر

مومتازی ئه‌و بوو پیفه‌ته‌ی به‌و یاری غاره‌کرد (دیوان: ۳۵).

(بوو) له‌هه‌ر دوو دپړه‌که‌دا برګه‌ی دريژۀ و به‌رانبه‌ر به‌ته‌فعلیه‌ی (فاع لات) ده‌وستیت، به‌مه‌ش دپړه‌که‌له‌نگ ده‌بیټ.

کیشی شیعر هه‌زه‌جی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول مفاعیل فاعیل فعولن

پیویسته وه‌کوو قومی یی ئاواره‌له‌گولشن (دیوان: ۴۹).

(وه‌کوو) برګه‌یه‌کی دريژۀ و به‌رانبه‌ر به‌ (مفاعیل) ده‌وستیت، به‌مه‌ش کیشی شیعره‌که‌له‌نگ ده‌بیټ، له‌هه‌مان غه‌زله‌دا له‌دپړی دوانزه‌دا

هه‌رچه‌نده‌له‌زیندانی فیراقام وه‌کوو بیژهن

له‌ته‌فعلیه‌ی کوټاییدا (وه‌کوو) برګه‌یه‌کی دريژۀ و له‌نگه‌چونکه به‌رانبه‌ر به‌(فعولن) ده‌وستیت، به‌لام له‌چاپه‌که‌ی (محمدی مه‌لا کریم-بنکه‌ی رۆشنییری لوبنانی) کیشیه‌ی نییه.

کیشی شیعر موجته‌سی هه‌شتی مه‌خوون: مفاع لن فعلاتن مفاع لن فعلاتن

وه‌ری گه‌لای ته‌ره‌یی باغی دل به‌پایزی ئه‌ندوه (دیوان: ۵۵)

بزوينی کورتی/ه/ له کۆتایی دپړهکه دا زیاده، که به رانېهر به (فعالتن)
دهووستیت و کیشهکه ی له نگ کردووه.

کیشی شیعر هه زه جی هه شتی موسه به به غ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
مفاعیلان

له شادیی کیتی یا دۆزه خ نشینی شینی عوقبا خۆم (دیوان: ۵۷)

له (له شادیی) دا دهنگی/ ی/ زیادهیه دهییت به یهک (ی) بنووسریت
تاكو به رانېهر (مفاعیلن) بوهستیت، به مهش کیشهکه ی له نگ کردووه.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه قسوور: مفعول
مفاعیل مفاعیل فعولان

کولمی که به ده رخست و جیهانی هه موو شیوان (دیوان: ۶۰)

(هه موو) دهییت به یهک / و/ بنووسریت بۆ ئه وهی به رانېهر به
(فعولن) بوهستیت، بۆیه دپړهکه له نگه.

هه زه جی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه حزووف: مفعول مفاعیل
مفاعیل فعولن

مه جنوونی دوو گیسوویی چ له یلایه که ئاخۆ (دیوان: ۶۵)

(دوو) دهییت به یهک/ و/ بنووسریت تاكو به رانېهر به (مفاعیل)
بوهستیت، بۆیه دپړهکه ی له نگ کردووه.

هه زه جی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه حزووف: مفعول مفاعیل
مفاعیل فعولن

کام چیه ره پهری دیوه که ترساوه دلّی من (دیوان: ۶۵)

(پهري) دهبيت به يه ک/ی/ بنوسریت، تاکو به رانبه به (مفاعیل) بوهستیت. هر له هه مان قه سیده دا له دپری بیسته مدا (به دوو) دهبيت به يه ک /و/ بنوسریت به م شیوه یه (به دو) تاکو به رانبه به (مفاعیل) بوهستیت.

جهرگی به دوو ئه برۆیی ئه وه جنراوه دلّی من (دیوان: ۶۶).

کیش: موجته سی هه شتی مه خبوونی ئه سلّهم: مفاع لن فعلاتن مفاع لن
فع لن

ئه گهر ببی به سکه ندر به بازوویی قووه ت (دیوان: ۷۰)

بازوویی دهبيت به يه ک /و/ بنوسریت تاکو به رانبه به (مفاع لن) بوهستیت. له هه مان غه زه لدا له دپری دهیم که به دوو قالبه کیش نووسراوه، (بوو) دهبيت به يه ک /و/ بنوسریت تاکو به رانبه به (مفاع لن) بوهستیت.

که ئاشیانه یی شه هبازی ئه و بوو ئه وجی عولوو (دیوان: ۷۱)

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه قسوور: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان

سا توش بفرموو خادیمه که ی دهرک و بانی خۆم (دیوان: ۷۹).

بفرموو دهبيت به (بفرمو) بنوسریت تاکو به رانبه به (فاع لات) بوهستیت.

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

(له باتي) دهبيت به يه ک /ی/ بنووسريت تاکو به رانېهر به (فاع لات)
بوهدستيت.

کيش: کاميلي هه شتي ته و او: متفاعلن متفاعلن متفاعلن

بيخود له باتي سورمه له سهر چاوی دانه ني (ديوان: ۸۸).

(هه موو) دهبيت به يه ک /و/ بنووسريت بو ئه ودي به رانېهر به
(متفاعلن) بوهدستيت.

فهله که و به کونده يي هه وره وه هه موو ئيش و کاری سه قايي يه
(ديوان: ۹۶)

هر له هه مان غه زلدا ئه م ديړه ي خواره وه له (خوسره ودي) دا
بزويني /ه/ زياده، به لام له چاپه که ي (محمدي مه لا کريم_ بنکه ي
رؤشنيري لوبناني) ئه م گرفته نييه.

له ته ريقيا ني يه خوسره ودي که نه بي به خاکی قه دهم له وي (ديوان:
۹۶)

کيش: هه زه جي شه شي مه حزووف (مفاعيلن مفاعيلن فعولن)

دوو ديده ي نيرگسيني پر له لاله م (ديوان: ۱۰۲)

(دوو) دهبيت به يه ک/و/ بنووسريت تاکو به رانېهر به (مفاعيلن)
بوهدستيت، هه روها له م نمونه يه ي خواره وشدا که هه مان کيشه هه مان
حالت هه يه (له ساقبي) دهبيت به يه ک /ی/ بنووسريت بو ئه ودي به ر
(مفاعيلن) بکه ويت.

له ساقبي چاوي و ساقی بلووري (ديوان: ۱۰۵)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

زه مین نهی دیوو سه روی موخته دیل وهک قه ددی مه وزوونی
(دیوان: ۱۰۸)

(دیوو) ده بیت بهیه ک /و/ بنووسریت تاکو بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

ئه م نموونهی خواره وهش که هه مان کیشی ههیه، (نووسرا بوو)
ده بیت بهیه ک /و/ بنووسریت بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

له پشتی زه رفه کهی نووسرا بوو بۆ بیخود سلیمانی (دیوان: ۱۱۱)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

په ری ته قوا و عیفریتی هه و او نه فسی موسه خه ربن (دیوان: ۱۱۸)

(په ری) ده بیت بهیه ک /ی/ بنووسریت بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن)
بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خه ربی مه کفووفی مه قسوور: مفعول
مفاعیل مفاعیل فعولان

بۆ غایهیی ئاسایشی میلهت هه موو گوردین (دیوان: ۱۲۴)

(هه موو) ده بیت بهیه ک /و/ بنووسریت تاکو بهر (فعولان) بکه ویت.

کیش: ره مه لی هه شتی مه قسوور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

ئاب و ئه یلوول و دوو ئه شرین و دوو کانوون و شو بات (دیوان:
(۱۴۱)

(دوو) له هر دوو حالتو نيشانکړاوه که دهبيت به يه ک / و / بنووسريت
تاکو بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

که مېی دهنګ:

کیش: په جهزی هه شتی مه خبوون: مفاعلن مفاعلن مفاعلن

هه زار شیری سه ف شکن به پشته یی شکار ئەکا (دیوان: ۱۷)

(هه زار) دهبيت به (هه زاره) بنووسريت تاکو بهر (مفاعلن) بکه ویت.

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه قسوور: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان

وای ئه و که سه ی که دیله سه گی وای ماره کرد (دیوان: ۳۶)

(وای) دهبيت به (وایی) بنووسريت تاکو بهر انبه به (مفاعیل)
به ستیت.

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

له و ساوه شوغلی رابیته ی پرووی یار ئەکا (دیوان: ۴۷)

رابیته دهبيت به (رابیته یی) بنووسريت تاکو بهر (مفاعیل) بکه ویت،
به لام له چاپه که ی (مهحه مه دی مه لا که ریم - بنکه ی روشنیری لوبنای) دا
گرفت ی نییه.

سه رمایه ی دهبيت به (سه رمایه یی) بنووسريت تاکو بهر (مفاعیلن)
بکه ویت به لام له چاپه که ی (مهحه مه دی مه لا که ریم - بنکه ی روشنیری
لوبنای) دا ئه و گرفته ی نییه.

له بازاری دلا سووتا هه موو سه رمایه ی خو شیم (دیوان: ۵۶)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

امامی بازی رۆحی ئاشیان ئارای جنت بو (دیوان: ۶۹)

ئارای ده بیئت به (ئارایی) بنووسریت تاکو بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه حزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فاعولن

موشکی خوته نه په رچه می خوش بۆی برام

په شکی سه نه مه روومه تی مینۆی برام

له علی یه مه نه لیۆی سوخه ن گۆی برام (دیوان: ۵۹)

له هه ر سی له ته که ده بیئت (مبۆی، مینۆی، گۆی) به دوو / ی /
بنووسرین بۆ ئه وه ی بهر (فاعولن) بکه ون.

کیش: په مه لی هه شتی مه حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلات فاعلن

بی قه دی توبای تۆ سه روی په وانم بۆ چیه (دیوان: ۹۴)

تووبای ده بیئت به (توبایی) بنووسریت تاکو بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فاعولن

هه زاران وه ک سوپای سه لم و تووری (دیوان: ۱۰۵)

سوپای ده بیئت به (سوپایی) بنووسریت تاکو بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

له دنیا و له عوقبادا ئیلاهی (دیوان: ۱۱۷)

(دنیا و) ده بیټ به (دنیا و) بنووسریت بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکهویت، به لام له چاپه کهی (مهحه مه دی مه لا کهریم - بنکهی رۆشنیری لوبنانی) دا ئه و گرفتهی نییه.

سوانی دهنگ:

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه حزووف: مفعول فاع لات مفاعیل فاع لن

هر لالهیه و میسالی شهفه ق سوور ئه چیتته وه (دیوان: ۲۴)

سوور ئه چیتته وه ده بیټ به (سووره چیتته وه) بخویندریتته وه بۆ ئه وهی دوو ته فعیلهی کۆتایی (مفاعیل فاع لن) له نگ نه بیټ. له هه مان قه سیده دا له دیری (۲۴) من ئه کرئ ده بیټ به (منه کرئ)، تاکو بهر (مفاعیل) بکهویت.

چۆن خه تمی نه عتی ئه و به من ئه کرئ کهوا خوا (دیوان: ۲۵)

کیش: هه زه جی هه شتی موسه ببهغ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلان

ئه و ئه ی شه معی به زم ئارایی دین په روانه کهی خۆت هات (دیوان:

۲۶)

به زم ئارایی ده بیټ به (به زما) تاکو بهر (مفاعیلن) بکهویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خرهب: مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

تۆ سیدرەنشین بازی ساحیبی سەد ئیعیازی (دیوان: ۲۹)

سەد ئیعیاز دەبیّت بە (سەد یعیاز) تاكو بەر (مفاعیلن) بکەوئیت.

کیش: هەزەجی هەشتی تەواو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بە وەچەر خاندنی پرووی پۆژی حەشر ئارایی پیغەمبەر (دیوان: ۴۳)

حەشر ئارایی دەبیّت بە (حەشرایی) بخویندریتەو بە ئووی بەر
(مفاعیلن) بکەوئیت.

کیش: هەزەجی هەشتی تەواو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

مەجلیس ئاراتم دەبیّت بە (مەجلیسارا) بخویندریتەو بە ئووی بەر
(مفاعیلن) بکەوئیت.

کە من پەرمانەکی رووخساری شەمعی مەجلیس ئاراتم

لە هەمان غەزەلدا لە دێری کۆتایی (ماچ ئەکات) دەبیّت بە (ماچەکا)
بۆ ئووی بەر (مفاعیلن) بکەوئیت.

بە شیخ نووری بفرموو چاوەکانت ماچ ئەکا بێخود (دیوان: ۴۸)

کیش: هەزەجی هەشتی ئەخرەبی مەکفووفی مەحزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فاعولن

پەرمانە سیفەت موزتەرییم کوللی شەو ئاخۆ

کە ی پورتەو ئەدا شەمعی شەبوستانی کووەیتم (دیوان: ۴۹)

له له تی یه کهمدا (شه و ئاخو) ده بیټ به (شه و خو) بخویندریته وه
تاكو به رانبهر به (فعولن) بوه ستیت، له له تی دووهمدا (پورته و ئه دا) ده بیټ
به (پورته وه دا) بخویندریته وه تاكو به رانبهر به (مفاعیل) بوه سیټ.

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

له زه هری ماری غه ییه ت چۆن ئه ترسی (دیوان: ۵۲)

چۆن ئه ترسی ده بیټ به (چۆنه ترسی) بو ئه وه ی بهر (فعولن)
بکه ویت.

کیش: موجته سی هه شتی مه خبوون: مفاع لن فعلاتن مفاع لن فعلاتن

ولاخ ئه خاته مه له ئاوی زه لمی ئه شکی په وانم (دیوان: ۵۵)

(ولاخ ئه خاته، مه له ئاوی) له هه ر دووکیاندا ده بیټ هه مزه کان
بسوویت بو ئه وه ی یه که میان بهر (مفاع لن)، دووهمیان بهر (فعلاتن)
بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی موسه ببه غ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلان

گه هی گاوسی بی تاوان و گاها بیژهن ئاسا خوُم (دیوان: ۵۶). له
و شه ی ئاسادا ده بیټ هه مزه که ی بسوویت بو ئه وه ی بهر (مفاعیلان)
بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خرهبی مه کفووفی مه حزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فعولن

حه یرانم ئه میستا که وه کوو بمخه نه بیرئ (دیوان: ۶۰). ئه میستا ده بیټ
به (مه میستا) بخویندریته وه تاكو بهر (مفاعیل) بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه قسوور: مفعول
مفاعیل مفاعیل فحولان خویشم که له لای ئیوهم ئه وای بووم به
سه قاتان (دیوان: ۶۲). (ئیوهم ئه وای) ده بیئت به (ئیوهمه وای) بخویندریته وه بو
ئه وهی بهر (مفاعیل) بکهویت.

کیش: هه زه جی شه شی مه قسوور: مفاعیلن مفاعیلن فحولن

ژن ئه ماما (فی الحقیقه) خادیمه ی قه وم (دیوان: ۶۳)

(ژن ئه ماما) ده بیئت به (ژنه ماما) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر (مفاعیلن)
بکهویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ته وای: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

که چی ناگه وه فاتی کردو رو حی جه ننه ت ئارابوو (دیوان: ۶۸)

جه ننه ت ئارا ده بیئت به (جه ننه تارابوو) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر
(مفاعیلن) بکهویت.

له هه مان غه زه لدا دیڤی چوارهم (زولمهت ئه فزا) ده بیئت به
(زولمهت فزا) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکهویت.

زیای پوژی فه رح که م بی شه وی غه م زولمهت ئه فزا بوو (دیوان:
۶۸)

کیش: موچه ته سی هه شتی مه خبوونی: مفاع لن فعلاتن مفاع لن فعلن

ده میکه داسی ئه جهل تیژ ئه کا وه کوو وه رزیڤ (دیوان: ۷۰).

(تیژئه کا) ده بیئت به (تیژه کا) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر (مفاع لن)
بکهویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

مهحموودم ئەمما دەبیّت به (مهحموودمه ماما) بخویندریتهوه بۆ ئەوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

به ناو مهحموودم ئەمما هه ر ئەياز م يا رسول الله (دیوان: ٧٣)

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

سووهیدای په رچه می وهک فهجری کازیب زولمهت ئەفشانه

به یازی گهردهنی وهک سوبجی سادیق پورتهو ئەندازه (دیوان: ٧٦)

له له تی یه کهمدا، زولمهت ئەفشانه دەبیّت به (زولمهتهفشانه) بخویندریتهوه بۆ ئەوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت. پورتهو ئەندازه دەبیّت به (پورتهوهندازه) بخویندریتهوه تاکو بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

هه ر له هه مان غه زه لدا، دێری شه شه م (یوسفه) دەبیّت به (یوسفه) بخویندریتهوه، (ئیعجازه) هه مزه ده سوێت و به (خاوه نیعجازه) بخویندریتهوه تاکو بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

ئەلیم ئەم یوسفه پیغه مبه ریکی خاوه ن ئیعجازه (دیوان: ٧٦)

کیش: په مەلی هه شته مه حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

راییته ی ئەبرۆ جگهرمی ئەنجن ئەنجن کردووه (دیوان: ٨٦)

ئەنجن ئەنجن دەبیّت به (ئەنجنه نجن) بخویندریتهوه بۆ ئەوهی بهر (فاعلاتن) بکهوێت،

هەر له هه‌مان غه‌زه‌لدا، من ئاوی ده‌بی‌ت به (مناوی) بخویندریته‌وه بۆ
ئه‌وه‌ی به‌ر (فاعلاتن) بکه‌وێت.

سه‌یلی فرمی‌سکی من ئاوی زه‌لمی لیخن کردووه (دیوان: ۸۶)

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

ئه‌ی بولبولی گۆلی وه‌ته‌ن ئه‌ی باغه‌وانی کورد (دیوان: ۹۲)

وه‌ته‌ن ئه‌ی ده‌بی‌ت به (وه‌ته‌نه‌ی) بخویندریته‌وه تا‌کو به‌ر (مفاعیل)
بکه‌وێت.

له هه‌مان غه‌زه‌لدا، وه‌ته‌ن ئه‌م‌پۆ ده‌بی‌ت به (وه‌ته‌نه‌م‌پۆ) بخویندریته‌وه
بۆ ئه‌وه‌ی به‌ر (مفاعیل) بکه‌وێت.

تابووتی تۆی که دی وه‌ته‌ن ئه‌م‌پۆ به‌ چاوی خۆی (دیوان: ۹۲)

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

بی‌خود که‌وا به‌ جان و دل ئه‌ی خواجه‌ به‌نده‌یه (دیوان: ۹۳)

دل ئه‌ی ده‌بی‌ت به (دل‌ه‌ی) بخویندریته‌وه تا‌کو به‌ر (مفاعیل) بکه‌وێت.

کیش: په‌مه‌لی هه‌شتی مه‌حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

یار که‌ فه‌رمووی بی‌ره‌ باغی روومه‌وه بۆ گۆل چنن

بی‌خود ئیتر ئیزن و پرسى باخه‌وانم بۆ چیه‌ (دیوان: ۹۴)

له له تی یه که مدا (پرومه وه) ده بیټ به (پرومه وا) بخویندریته وه تا کو بهر (فاعلاتن) بکه ویت، هه روه ها له له تی دو وه مدا، بیخود ئیتر ده بیټ به (بیخودیتر) بخویندریته وه تا کو بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

له هه مان غه زه لدا له دیږی ده یه مدا پر ئاشووب ده بیټ به (پراشووب) بخویندریته وه بو ئه وه ی بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

سینه ماییکی پر ئاشووب و فرب و ئانییه (دیوان: ۹۵)

کیش: کامیلی هه شتی ته واو: متفاعلن متفاعلن متفاعلن متفاعلن

دل و جه رگی بیخود ئه گه ر له ته به خودا به تیغی مه حه ببه ته (دیوان: ۹۶)

بیخود ئه گه ر ده بیټ به (بیخوده گه ر) بخویندریته وه تا کو بهر (متفاعلن) بکه ویت.

هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

که میسباحی بهاء الدین محمد عاله م ئارابوو (دیوان: ۹۸)

عاله م ئارا بوو ده بیټ به (عاله مارا بوو) بخویندریته وه بو ئه وه ی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

فرمیسک ئه ریژی ده بیټ به (فرمیس که ریژی) بخویندریته وه بو ئه وه ی بهر (فعولن) بکه ویت.

چرا ئیمشه و که وا فرمیسک ئه ریژی (دیوان: ۱۰۰).

له هه مان غه زه لدا له دپړی چواره مدا، چی یه ده بیت برکته دی دوو می
ئیشباع بکریټ و به (چی یا) بخویندریته وه تاکو بهر (مفاعیلن) بکه ویت،
هه روه ها دل ئیمشه و ده بیت به (دلیمشه و) بخویندریته وه تاکو بهر
(مفاعیلن) بکه ویت.

چی یه پیری دل ئیمشه و وهک عه رهق خور (دیوان: ۱۰۰)

له دپړی هه شته مدا مهی ئه پړی ده بیت به (مهیه پړی) بخویندریته وه
تاکو بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

مهی ئه پړی دل ئه چی یه یمانه ئه گری (دیوان: ۱۰۰)

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

فرمیټسکم ئاگر ده بیت به (فرمیټسکما گر) بخویندریته وه بو ئه وهی
بهر (فعولن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

منم وهک نانه وا فرمیټسکم ئاگر (دیوان: ۱۰۴)

فرمیټسکم ئاگر ده بیت به (فرمیټسکما گر) بخویندریته وه بو ئه وهی
بهر (فعولن) بکه ویت.

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول
مفاعیلن مفاعیلن فعولن

بی دل ئه لی ده بیت به (وهک بیله لی) بخویندریته وه بو دروستی
کیشه که ی تاکو بهر (مفعول، مفاعیل) بکه ویت.

وهک (بیله لی) ئه لی حه یفه که وا ساکنی باغی (دیوان: ۱۰۴).

له هه مان غه زه لدا، (عومه ر ئه و) ده بیټ به (عومه ره و) بخویندریته وه
تاكو بهر (مفاعیل) بكه ویت، هه روه ها (وا لاف ت ئه دا) ده بیټ به (وا لاف ته دا)
بخویندریته وه تاكو بهر (مفعول، مفاعیل) بكه ویت.

بۆ شیخ عومه ر ئه و سه روی پیا زاتی عولو وه

وا لاف ت ئه دا تو كه وه كو لاله به داخی (دیوان: ۱۰۷)

كیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

به دیعه ی جه ننه ت ئارا گه ر نه ما ئه م ما به لوتفی خۆت

سه حایی گولشه ن ئارایی هه دیسی ئه حمه دی مورسه ل (دیوان: ۱۰۸)

(جه ننه ت ئارا) ده بیټ به (جه ننه تارا) بخویندریته وه تاكو بهر
(مفاعیلن) بكه ویت، هه روه ها له دیری دواتر (گولشه ن ئارا) ده بیټ به
(گولشه نارا) بخویندریته وه بۆ ئه وه ی بهر (مفاعیلن) بكه ویت.

كیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

فه قیرم نا مرادم بئ نه وام ئه ی مونعیم ئیحسانئ (دیوان: ۱۱۰).

(مونعیم ئیحسانئ) ده بیټ به (مونعیم یحسانئ) بخویندریته وه بۆ
ئه وه ی بهر (مفاعیلن) بكه ویت.

كیش: موجته سی هه شتی مه خبوونی مه حزووف: مفاع لن فعلاتن مفاع
لن فعلن

(ئه و ئاره ق) ده بیټ به (ئه واره ق) بخویندریته وه تاكو بهر (فعلاتن)
بكه ویت.

له گولشه نى كه ئه و ئاره ق گولاوه پى ئه كه نى

(سلسيله ى ئه و) ده بىت به (سلسله يه و) بخويندريته وه تاكو به
(فعالتن) بكه وىت.

كه كه و تمه سلسيله ى ئه و زولفه خاوه پى ئه كه نى

له هه مان غه زه لدا (بيخود ئه گه ر) ده بىت به (بيخوده گه ر)
بخويندريته وه بو ئه وه ى به ر فعالتن) بكه وىت.

ئه زانى بىخود ئه گه ر چونه به و هه موو غه مه وه (ديوان: ۱۱۳)

كىش: هه زه جى هه شتى ته واو: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

بحمد الله عه جايب نه و به هارى نيكهت ئه فزا بوو (ديوان: ۱۳۳)

(نيكهت ئه فزان) ده بىت به (نيكهته فزا) بخويندريته وه بو ئه وه ى به ر
(مفاعيلن) بكه وىت.

كىش: هه زه جى هه شتى ته واو: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

ئه زانى من شه هيدى غه مزه م ئه ى قه بره لكه نى دلسوز (ديوان: ۱۳۴)

(غه مزه م ئه ى) ده بىت به (غه مزه مه ى) بخويندريته وه بو ئه وه ى به ر
(مفاعيلن) بكه وىت.

له نكيه كاني ئه م به شه به سواني هه مزه كان چاره سه ر ده بىت.

گوڤرانی دهنگ:

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

(شهونمه) ده بیټ به (شهونما) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (فاع لات)
بکهوئیت.

هه ره شهونمه له دانهیی دوڤری ئه مین ئه کا (دیوان: ۲۴)

کیش: هه زه جی هه شتی موسه بیهغ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
(ئه شکه وه) ده بیټ به (ئه شکه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر
(مفاعیلن) بکهوئیت.

به لاله ی ئه شکه وه وا دیده پر گریانه که ی خۆت هات (دیوان: ۲۶)

له هه مان غه زه لدا له دیری دواتردا (موژه) ده بیټ به (موژا)
بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلان) بکهوئیت.

به گۆزه ی پر له ئاوی دیده وه و گه سکی موژه قوربان (دیوان: ۲۶)

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووی مه قسوور: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان

(هاتو) ده بیټ به (هاتو) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (فاع لات)
بکهوئیت.

سه لمان که هاتو به یعه تی به و تاجداره گرت (دیوان: ۳۵)

له هه مان غه زه لدا له دپړی دواتر (بی) ده بیت به (بی) بخویندریتته وه
بو ئه وهی بهر (فاع لات) بکه ویت.

شافیع که ئه و بی ئه هلی که بایر چ باکی یه (دیوان: ۳۵)

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

(وهره) ده بیت به (وهره) بخویندریتته وه بو ئه وهی بهر (مفاعیلن)
بکه ویت.

وهره توش ویلی شه وقی شه و رهوی به (دیوان: ۴۱)

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

(بهسه) ده بیت به (بهسا) بخویندریتته وه بو ئه وهی بهر (مفاعیل)
بکه ویت.

وهختی عوروو جی حه ققه بهسه پهستی بی به تال (دیوان: ۴۷)

کیش: موجته سی هه شتی مه خبوونی مه حزووف: مفاع لن فعلاتن مفاع
لن فعلن

(بکه) ده بیت به (بکا) بخویندریتته وه بو ئه وهی بهر (مفاع لن) بکه ویت.

له پاش موسافه حه عه رزیان بکه که بهنده فلانم (دیوان: ۵۵)

کیش: هه زه جی هه شتی موسه ببهغ: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلان

له له تی یه که مدا (ئاخه وه) ده بیټ به (ئاخه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت. له له تی دوو مدا، (داخه وه) ده بیټ به (داخه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

به دهشتی پر جنوونی ئاخه وه مه جنوونی شهیدا خۆم ...

به شاخی بیستوونی داخه وه فرهادی په سوا خۆم (دیوان: ۵۶)

له هه مان غه زه لدا له دیڤی چواره مدا، (گهردوونه وه) ده بیټ به (گهردوونه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

به دهست ئه سکه ندهری گهردوونه وه بیچاره دارا خۆم

ههروه ها له دیڤی شه شه مدا، (ئاهه وه) ده بیټ به (ئاهه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

به دم بای ئاهه وه هاوشانی دڤک و دالی سارا خۆم (دیوان: ۵۶)

له دیڤی کۆتاییدا (دهرده وه) ده بیټ به (دهرده وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

به دم دهنووکی چه رخی چنگ به خوینی دهرده وه بیخود (دیوان: ۵۷)

کیش: په مه لی هه شتی مه قسوور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

(له و پۆژه وه) ده بیټ به (له و پۆژه وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

دیده که م له و پۆژه وه من ئاشناتم پروحه که م (دیوان: ۵۸)

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فاعولن

له هه رسی له تی یه که مدا (خوته نه، سه مه نه، یه مه نه) برگی کۆتاییان
ده بیته ئیشباع بکریت بۆ ئه وهی بهر (مفاعیل) بکه ون.

مولکی خوته نه په رچه می خوشبۆی برایم

ره شکی سه مه نه پروومه تی مینۆی برایم

له علی یه مه نه پروومه تی مینۆی برایم (دیوان: ۵۹)

هه روه ها له کۆپله ی حه وته مدا (چونکه) ده بیته به (چونکا)
بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفعول) بکه ویت.

چونکه بووه دیوانه به زنجیری موحه ببهت (دیوان: ۶۰)

کیش: هه زه جی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فاعولن

(نی یه) ده بیته به (نی یا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیل)
بکه ویت.

خۆپایی نی یه ناله یی گهرم و ده می سه ردم (دیوان: ۶۶)

کیش هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

له دیری سییه مدا، (وهیه) ده بیته به (وهیا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی
بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

له تیغی قه هر و روتبه ی ئیلتیفاتی تۆ وهیه قوربان

ههروهها له دێری ههوتهمدا، (کردوووه) دهبیئت به (کردوو وا)
بخویندریتهوه بۆ ئهوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

ئهزانم خو خیاڵی ئهمری تۆم زۆر کردوووه ئهمما

ههه له ههمان غهزهدا، له دێری یانزهدا (دۆزهخه) دهبیئت به
(دۆزهخا) بخویندریتهوه بۆ ئهوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

له لای کوێر گهر بینایی وهک دۆزهخه ئهمما له لای چاوساغ (دیوان:
٧٤)

کیش: ههزهجی ههشتی تهواو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

له دێری یهکهمدا (شوخی یه) دهبیئت به (شوخی یا) بخویندریتهوه بۆ
ئوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

که مهحزی حوسنه عهینی شوخی یه سههرچاوهیی نازه

ههروهها له دێری شهشهیدا (یوسفه) دهبیئت به (یوسفا)
بخویندریتهوه بۆ ئهوهی بهر (مفاعیلن) بکهوێت.

ئهلیم ئهم یوسفه پیغههبهریکی خاوهن ئیعجازه (دیوان: ٧٦)

کیش: موزاریعی ههشتی ئهخرهبی مهکفووفی مهحزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

له دێری بیست و شهشهیدا (نی یه) دهبیئت به (نی یا) بخویندریتهوه
بۆ ئهوهی بهر (فاع لات) بکهوێت.

گریان نی یه دلۆپی ههیاکهی تکاومه (دیوان: ٧٩)

له دېړۍ كوتايې قه سېده كېدا (ئهمه ته) ده بېت به (ئهمه تا)
بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیل) بکه ویت.

دایم له سه ییدم ئهمه ته جائیزم بلی (دیوان: ۸۰)

کیش: ږهمه لی هه شتی مه حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

(بیگانه یه) ده بېت به (بیگانه یا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (فاعلاتن)
بکه ویت.

خزمه تی سیسانه گهر بیگانه یه یا مه حرمه (دیوان: ۸۲)

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(زوه ریه) ده بېت به (زوه ریا) بخویندریته وه تاكو بهر (مفاعیلن)
بکه ویت.

عه لی که یوانه ته و فیق زوه ریه نووری شه باهنگه

هه روه ها له دېړۍ هه و ته مدا له هه ر دوو له ته که دا (ئوه) ده بی به
(ئوا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

ئوه ږووخساره یاخو قیبله یی حاجاتی ئیسلامه

ئوه میحرابه یا تاقی خه می ئه برؤی عزیزخانه (دیوان: ۸۳)

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

دلّمه وه ده بېت به (دلّمه وا) بخویندریته وه تاكو بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

که پیی هیئایه باغی دلّمه وه یارم به دهستی ناز (دیوان: ۸۵)

کیش: موزاریعی ههشتی ئه خه بهی مه کفووقی مه قسوور: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان

له له تی یه که مدا (وه ره) ده بیته به (وه را)، له له تی دووهمیش (مه که)
ده بیته به (مه کا) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر (فاع لات) بکه ون.

توش تو خودا وهره وه کوو تیگه یوه کانی کورد

ته قسیر مه که له خزمه تی ئه ی رووچه که م فیدات (دیوان: ۹۱)

کیش: موزاریعی ههشتی ئه خه بهی مه کفووقی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

(بوو هته) ده بیته به (بوو هتا) بخویندریته وه تا کو بهر (فاع لات)
بکه ویت.

ویرانه که ی عه ده م بوو هته جی و مه کانی کورد (دیوان: ۹۲).

کیش: ره مه لی ههشتی مه حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

(پوومه وه) ده بیته به (پوومه وا) بخویندریته وه بو ئه وهی
بهر (فاعلاتن) بکه ویت.

یار که فهرمووی بی ره باغی پوومه وه بو گولچنین (دیوان: ۹۴)

کیش: کامیلی ههشتی ته واو: متفاعلن متفاعلن متفاعلن

(مه سه پر هته) ده بیته به (مه سه پر هتا) بخویندریته وه بو ئه وهی بهر
(متفاعلن) بکه ویت. ده می ئیبتدایی مه سه پر هته نه فه سی نیهایه تی میحنه ته
(دیوان: ۹۶)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

له له تی یه که مدا (نی یه) ده بیټ به (نی یا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی
به (مفاعیلن) بکه ویت. له له تی دووهمیشدا (نابی) ده بیټ بکریت به (نابی)
تا کو به (مفاعیلن) بکه ویت.

له ئیستیقبالی خۆت ئاکات نی یه چۆن بی موبالاتی

به قه سری پرووی زه مین تیر نابی قهت چاوت وه کو فیرعه ون (دیوان:
۹۷)

هه ره له هه مان قه سیده دا، له دیری سیانزه دا (کرده وه) ده بیټ به
(کرده وا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی به (مفاعیلن) بکه ویت.

نزیکي غه وس و شاهي نه قشبه ندي کرده وه بالله

هه روه ها له دیری شانزه دا (موشعیره) ده بیټ به (موشعیرا)
بخویندریته وه بۆ ئه وهی به (مفاعیلن) بکه ویت.

به ته ئریخی وه فاتی موشعیره (بیخود حرووفاتی) (دیوان: ۹۸)

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

(چی یه) ده بیټ به (چی یا) بخویندریته وه بۆ ئه وهی به (مفاعیلن)
بکه ویت.

چی یه پیری دل ئیمشه وه وه ک عه ره ق خۆر (دیوان: ۱۰۰)

کیش: هه زه جی شه شی مه حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

(بۆ خووری) ده بیټ بکریته (بو خووری) تا کو به (فعولن) بکه ویت.

له سینهی مهجمه را کاری بۆ خوری (دیوان: ۱۰۴)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(ساتی) ده بیئت بکریته (ساتی) بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

په ریشانم له پووی ئه و شوخه لاچۆ ساتی ئه ی په رچه م (دیوان:
(۱۱۰)

هه روه ها له دیری دواتردا (چاری) ده بیئت به (چاری) بخویندریته وه
بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

گه هی زامداری تیغی ناز و غه مزه م چاری ئه ی جه رپاح

هه روه ها له دیری دوا ی ئه ودا (ئیمدادی) ده بیئت به (ئیمدادی)
بخویندریته وه بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

به شه و شیواوی زولفی عه نه بهرم ئیمدادی ئه ی سونبول

له دیری هه شته می هه مان غه زه لدا (په حمی) ده بیئت بکریته (په حمی)
بۆ ئه وهی بهر (مفاعیلن) بکه ویت.

زه لیلیم بگره ده ستم که وتووم سا په حمی ئه ی گه ردوون (دیوان:
(۱۱۰)

کیش: هه زه جی هه شتی ته و او: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(کرده وه) ده بیئت به (کرده و) بخویندریته وه تا کو بهر (مفاعیلن)
بکه ویت، به لام له چاپه که ی محمدی مه لاکریم _ بنکه ی پۆشنییری
لوبنانی) دا ئه و گرفته ی نییه.

که زهر فم کرده وه چاوم به ئیمزای سه روی نووری کهوت (دیوان: ۱۱۱)

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لن

(کوچی) ده بیته به (کوچی) بخویندریته وه تاکو بهر (فاع لات) بکهویت،
به لام له چاپه که ی محمدی مه لا کریم _ بنکه ی پو شنیری لوبنانی) دا ئه و
گرفته ی نییه.

ته ئریخی کوچی موعجه می ئه م شه تره کافییه (دیوان: ۱۲۹)

کیش: ره مه لی هه شتی مه قسوور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

(زه حمه ته) ده بیته بکریته (زه حمه تا) تاکو بهر (فاعلاتن) بکهویت.

زه حمه ته سنعاتی وا کهس کرد بیته بی خیلاف (دیوان: ۱۳۱)

ته وه ره ی دووهم: له ئاستی دیر و له ته دیردا

له ئاستی له ته دیردا:

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو (مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

ته فعيله ی کوتایی برگیه ی که مه و بهر (مفاعیلن) ناکه ویت.

بفه رموو عه سکه ری له شکر شکینی گه یلان هات (دیوان: ۲۸)

کیش: موزاریعی هه شتی ئه خره بی مه کفووفی مه قسوور (مفعول فاع
لات مفاعیل فاع لان)

هەر دوو له تهكه‌ی خواره‌وه ه‌ی يه‌ك غه‌زه‌له و له‌نگن

میه‌ری سوپه‌یری مه‌عریفه‌ته و هه‌و‌ری په‌حمه‌ته

ئه‌بدال ئه‌گه‌ر ریجال ئه‌گه‌ر ئه‌وتاد ئه‌گه‌ر وه‌لی (دیوان: ۳۱)

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف (مفعول فاع لات مفاعیل فاع لن)، وشه‌ی کو‌تایی (به‌رخ) که‌شیده نییه، چونکه ده‌بیته دوو بر‌گه (به / رخ) له شیع‌ره‌که‌شدا حیسابی یه‌ك بر‌گه‌ی که‌شیده‌ی بو‌ کراوه، به‌مه‌ش کیشی شیع‌ره‌که له‌نگ ده‌بیته.

قوربانی ئه‌و جه‌نابه که بریانیکی به‌رخ (دیوان: ۳۴)

کیش: هه‌زه‌جی شه‌شی مه‌حزووف: مفاعیلن مفاعیلن فعولن

ئه‌م دپ‌ره‌ی خواره‌وه له چاپه‌که‌ی (محم‌دی مه‌لا کریم- بنکه‌ی ر‌وشنبیری لوبنانی) دا گرفت‌ی نییه، به‌لام لی‌ره‌دا هه‌ر دوو ته‌فعلیه‌ی ناوه‌راست له‌نگه.

به (خ‌) خ‌یی خه‌تتای مه‌شقی ابن مق‌له (دیوان: ۵۱)

کیش: موجته‌سی هه‌شتی مه‌خبوونی مه‌حزووف: مفاع لن فعلاتن مفاع لن فعلن

ته‌فعلیه‌ی سه‌ره‌تا له‌نگه و نا بیته (مفاع لن)

دراین ر‌وتبه و تاجی سه‌عاده‌تی ئه‌به‌دی (دیوان: ۷۱)

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول فاع لات مفاعیل فاع لن

برځه ګۍ ګوتايي وشه ۍ (غه در) که شیده نییه، چونکه ده بیته دوو برځه
(غه / در) به مهش د پره که له نگ ده بیت.

جه پراحي يو که چي نه کوڅي عالمي به غدر (ديوان: ۹۰).

موزارعي هه شتي نه خره بي مه کفوofi مه قسوور (مفعول فاع لاتن
مفاعيل فاع لن)

د پري دووهم و د پري چوارهم برځه ګۍ ګوتايان که شیده نییه (خزر)
ده بیته دوو برځه (خ / زر) هه روه ها (مه حز) نه ویش ده بیت دوو برځه (مه /
حز) به مهش د پره کان برځه يان زياد ده بیت و له نگ ده بن.

زولمت نه دیده چونکه گه یشتني به ناوی خزر

نه و حاکمه ۍ که عيني وهفا بوو حقوofi مه حز (ديوان: ۹۱)

کیش: موزارعي هه شتي نه خره بي مه کفوofi مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعيل فاع لن

له ته د پره که برځه ګۍ که مه بويه له نگ بووه.

داخي غمت له جګه ر سه روه راني کورد (ديوان: ۹۲)

کیش: موزارعي هه شتي نه خره بي مه کفوofi مه حزووف: مفعول فاع
لات مفاعيل فاع لن

له تي دووهمي د پري يه که م و له تي دووهمي د پري سييه م له نګن،
به لام له چاپي (محمدي مه لاکريم - بنکه ۍ روشن بيري لوبناني) دا گرفتي
نييه.

به نده ۍ وه فاي شيخه که ۍ احمد برنده يه

جان سهخته تیره بهخته نه فامه وه سه ههندهیه (دیوان: ۹۳)

کیش: رهمه لی هه شتی مه حزووف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

(حوسن) که شیده نییه و دوو برگیه (حو/ سن) به مهش ژماره ی
برگی دیږه که زیاد دهکات و له نگ ده بیت.

تا به هاری ږوویی گول پهنگت بریژی رهنکی حوسن (دیوان: ۹۴)

کیش: کامیلی هه شتی ته واو: متفاعلن متفاعلن متفاعلن

دوو ته فعلیه ی سهره تای له نگه بهر (متفاعلن) ناکه ویت، به لام له چاپی
(محمدی مه لا کریم- بنکه ی رۆشنیری لوبنانی دا گرفتی نییه.

خه بهری قوددومی که سیکه وا که ئه کا برینی دلان دهوا (دیوان: ۹۶)

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن ته
دووومی دیږی شه شه م و هه وته له نگه، دیږی شه شه م له (شکووه) و
دیږی هه وته میش برگی که مه.

سکه ندهر کوا شکوه ته پل و بهیداخ و موهماتی (دیوان: ۹۷)

ته میزیک نی یه تا تینگه ی له کوئیه میرئاتی (دیوان: ۹۷)

کیش: هه زه جی هه شتی ته واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(عه قل) دوو برگیه و که شیده نییه (عه/ قل)، بویه ژماره ی برگی
دیږه که زیاد دهکات و له نگ ده بیت.

که سالی ریحله تی ئه مورشیده م پرسى له پیری عه قل (دیوان: ۹۸).

کیش: ږه‌م‌لی شه‌شی مه‌حزوف: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(نه‌سر) دوو ږگه‌یه و یه‌ک ږگه‌ی که‌شیده نییه، بویه ژماره‌ی
ږگه‌ی له‌ته دپړه‌که زیاد ده‌بیټ و به‌مه‌ش له‌ته‌که له‌نگ ده‌بیټ.

موحیی یی مه‌عنایی مردووی نه‌زم و نه‌سر (دیوان: ۱۱۴)

کیش: هه‌زه‌جی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌قسوور: مفعول
مفاعیل مفاعیل فاعلان

شاعیر قالبه کیشه‌که‌ی به‌ حیسابی که‌شیده دارپشتووه، به‌لام
(فرمیټسک) که‌شیده نییه و سی ږگه‌یه (فر/ می/ سک) بویه به‌ر (فعلون)
ناکه‌ویټ و دپړه‌که له‌نگ ده‌کات.

حاشا که به‌ حوزنیکي زه‌لیلانه‌وه فرمیټسک (دیوان: ۱۲۵)

کیش: موجته‌سی هه‌شتی مه‌خبوونی مه‌حزوف: مفاع لن فاعلاتن مفاع
لن فعلن

ته‌فعلیه‌ی سییه‌می به‌ر(مفاع لن) ناکه‌ویټ و له‌نگه.

له‌ سالی مه‌غفیره‌تی عا رف ئه‌فه‌ندی ئا لی حه‌سه‌ن (دیوان: ۱۲۹)

کیش: هه‌زه‌جی هه‌شتی ته‌واو: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
دوو ته‌فعلیه‌ی کوټایی له‌ته‌که له‌نگه و به‌ر(مفاعیلن) ناکه‌ویټ.

ده‌سا ئه‌ی (میرزا مه‌هدی) ی زه‌مان ئه‌ی(کاشی)یی (دیوان: ۱۳۲)

کیش: ږه‌م‌لی هه‌شتی مه‌قسوور: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلان

برگه‌ی کۆتایی که‌شیده نییه، چونکه (میسر) ده‌بیته دوو برگه (می/سر) به‌مه‌ش له‌ته دیڤه‌که له‌نگ ده‌بیته و ژماره‌ی برگه‌ی زیاد ده‌بیته.

گه‌ردی ریته تاکه‌ی له بیخود مه‌نع ئەکه‌ی ئە‌ی ماهی میسر (دیوان: ۱۳۷).

له ئاستی دیڤدا:

کیش: هه‌زه‌جی هه‌شتی ئە‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌قسوور: مفعول
مفاعیل مفاعیل فعولان

بوچی نه‌پژئی سه‌یلی سروشکم وه‌کوو باران

بوچی وه‌کوو یه‌عقووب نه‌بمه شوهره‌یی شاران (دیوان: ۶۶)

له هه‌ر دوو له‌ته‌که‌دا (وه‌کوو) ده‌بیته به‌یه‌ک /و/ بنووسریته بو
ئه‌وه‌ی به‌رانبه‌ر به (فعولان) بوه‌ستیت. به‌لام له چاپه‌که‌ی (محمدی
مه‌لاکریم- بنکه‌ی رۆشنییری لوبنانی) دا ئه‌و گه‌رفته‌ی نییه و ته‌واوه.

کیش: هه‌زه‌جی هه‌شتی ئە‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول
مفاعیل مفاعیل فعولان

له کورته غه‌زه‌لی لاپه‌ره‌ی (۷۵) دا، له له‌تی یه‌که‌مدا، ته‌فعیله‌ی
دووه‌می له‌نگه و به‌ر (مفاعیل) ناکه‌ویت، له له‌تی دووه‌میشدا (وه‌کوو)
ده‌بیته به (وه‌کوو) بنووسریته تاکو به‌ر (مفاعیل) بکه‌ویت.

برواننه ئاونگ و گیا تاکو بزائن.

ئه‌م هه‌ر وه‌کوو زمرووته ئە‌ویش چه‌شنی بلووره

ههروه‌ها له دږی چواره‌مدا، له‌تی یه‌که‌م ته‌فعلیه‌ی دووه‌می له‌نگه و بهر (مفاعیل) ناکه‌وئیت، له‌تی دووه‌میش هه‌ر دوو جار (هه‌موو) ده‌بیټ به (هه‌مو) بنووسرئیت تاکو بهر (مفاعیل)، (فعولن) بکه‌وئیت.

برواننه دونیا که ئه‌لیی جه‌ننه‌ته ئیمپو

لایئ هه‌موو غیلما‌نه له لایئ هه‌موو حووره

له دږی کوتاییدا، له له‌تی یه‌که‌مدا ده‌بیټ له (ئه‌فه‌رموون) دا هه‌مزه‌که‌ی بسوئیت و له له‌تی دووه‌میشدا (وه‌کوو) ده‌بیټ به (وه‌کو) بنووسرئیت، تاکو یه‌که‌میان بهر (فعولان) و دووه‌میش بهر (فعولن) بکه‌وئیت.

خزمینه ئه‌گه‌ر باسی من و باو‌کم ئه‌فه‌رموون

ئاغایه سوله‌یمان و که‌مالیش وه‌کوو مووره (دیوان: ۷۵)

کیش: موزاریعی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌قسوور: مفعول فاع لات مفاعیل فاع لن

له له‌تی یه‌که‌مدا (دوو) ده‌بیټ به (دو) بنووسرئیت تاکو بهر (مفعول) بکه‌وئیت، له‌تی دووه‌میش به ته‌واوی له‌نگه.

دیسان دوو چاوی سووری وه‌ته‌ن بوو به گو‌می خوین

فرمیسک وه‌کو فواره له دل هه‌لقولایه (دیوان: ۸۹)

کیش: هه‌زه‌جی هه‌شتی ئه‌خره‌بی مه‌کفووفی مه‌حزووف: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

له له تی یه که مدا دوو ته فعیله ی ناوه پراستی له نگه و بهر (مفاعیل)
ناکه ویت، دپړی دوو همیش به ته واوی له نگه.

ته ئریخی فه نای ئه به دیی (شکری یی نائیب)

تاریخ فنای ابدی شبکری نائب (دیوان: ۱۲۹)

ئەنجامه کان:

۱. له شیعره کانی (بیخود) دا ئه م زیحاف و عیلا نه به کارهاتوون،
زیحافه کان (خه بن، کهف) و عیله کان (حه زف، قه سر، سه لم و ته سبیغ)،
عیله ی زیحافانه ی (خه رب) یش به کارهاتووه، جگه له مانه چهند زیحاف و
عیله یه کی به کارهیناوه له شیعر ی کلاسیکی کوردیدا زور ده گمهن،
ئوانیش (هه تم، به تر و ذلل).

۲. شاعیر ههوت کیشی له (۲۳) قالبدا به کارهیناوه، به م شیوه یه:
هه زه ج دوانزه قالب، موجته س سئ قالب، موزاریع دوو قالب، ره مه ل سئ
قالب، ره جه ز یه ک قالب، خه فیف یه ک قالب و کامیل یه ک قالب.

۳. له نگیه کان له ئاستی دهنگدا به م شیوه یه ن:

زیاده ی دهنگ: زیاده ی دهنگی /و/ حه قده حاله ت، زیاده ی دهنگی /ی/
پینج حاله ت و بزوینی کورتی /ه/ دوو حاله ت.

که میی دهنگ: که میی دهنگی /ی/ نو حاله ت، که میی دهنگی /و/ یه ک
حاله ت، بزوینی کورتی /ه/ یه ک حاله ت.

سوانی دهنگ: په نجا و ههوت حاله تی سوانی هه مزه ی تیدایه.

گۆرانی دەنگ: چل و نۆ حالەتی ئیشباعردنی بزویینی کورتی / ۵ / بۆ
/ / ی تیدایە.

گۆرانی دەنگی / و / بۆ / ۆ / یەک حالەت، دەنگی / ی / بۆ / ئ / شەش
حالەت.

۴. لە ئاستی لەتە دێردا: بیست و دوو حالەتی لەنگی تیدایە.

۵. لە ئاستی دێری تەواودا: شەش حالەتی تیدایە کە دێرە شیعەرەکە
بە تەواوی لەنگە.

لیستی سه‌رچاوه‌کان:

- باله‌کی (یادگار ره‌سول) ۲۰۱۱، عه‌رووز وه‌کو پیوه‌ریک بو ساغ‌کردنه‌وه‌ی شیعرى نالی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تى پۆشنییری.
- حه‌مه‌خان (نورى فارس) ۲۰۰۴، عه‌رووزى كوردی، هه‌ولیر، ده‌زگای ئاراس.
- عزیز (هیوا نورالدین) ۲۰۱۶، عه‌رووزناسی شیعرى کلاسیکی كوردی، هه‌ولیر، بلاوکراوه‌ی په‌رتوو‌کخانه‌ی سۆران.
- گه‌ردی (عه‌زیز) ۱۹۹۹، کیشی شیعرى کلاسیکی كوردی، هه‌ولیر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تى پۆشنییری.
- گه‌ردی (عه‌زیز)، ۲۰۱۴، کیشناسی كوردی، هه‌ولیر، ده‌زگای نارین بو چاپ و بلاوکردنه‌وه.
- گه‌ردی (عه‌زیز) ۲۰۱۶، فه‌ره‌نگی کیشناسی، هه‌ولیر، ده‌زگای نارین بو چاپ و بلاوکردنه‌وه.
- مدرس (حسین) ۱۳۸۲هـ فرهنگ کاربردی اوزان شعر فارسی، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ ارشادی اسلامی.
- موفتی (مه‌لا مه‌حموود- بیخود) ۱۳۹۳هـ دیوانی بیخود کو‌کردنه‌وه و ری‌کخستن و له‌سه‌ر نووسینی موحه‌مه‌دی مه‌لا کریم، سنندج انتشاراتی شیخی.

– موفتی (مه‌لا مه‌حموود- بیخود)، سال (؟)، (دیوانی بیخود)، شوین (؟)،
بنکه‌ی رۆشنییری لوبنانی بو چاپ و په‌خش و وه‌رگیژان و
دابه‌شکردن.

– هه‌ردی (ئه‌حمه‌د) ۲۰۰۹، عه‌رووز له شیعیری کوردیدا، سلیمانی،
ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م.

چکیده

این پژوهش تحت عنوان (اشعار کوردی دیوان بیخود در ترازوی عروض) می‌باشد که از مقدمه و دو بخش و نتیجه‌گیری تشکیل شده است. در بخش نخست مثالهای از زیحاف و عله و قالب اوزان اشعار دیوان شاعر ارائه شده‌اند. در بخش دوم لنگیهای عروضی در سطوح (اصوات اضافی، حذف صدا، افتادن صدا، تغییر اصوات) در ابیات و مصراع شعرها مشخص شده‌اند. در پایان پژوهش بر اساس داده‌های آماری نتایجی ارائه شده‌اند.

Abstract

This research entitled (Kurdish poems of Bekhud in the Rhythm balance) consists of introduction two sections and conclusion. In the first section example of Zihaf and Illa are indicated.

In the second section the researcher shows the in balance of rhythm at the level of pronunciation. At the end of the research the results are explained in the form of points.